

УДК 378.4.096:902(477.83-25) "1921/1950"

ВИКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА СТАРЧУКА (1921–1950)

Б. М. Гринюка

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, e-mail: hrynjuk@ukr.net

Висвітлено багатогранну діяльність українського археолога, педагога, маляра, мистецтвознавця й активного вояка українського січового стрілецтва – Івана Даниловича Старчука. На основі аналізу документів, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України в м. Львові, Державному архіві Львівської області, архіві Львівського національного університету ім. Івана Франка та Науковому архіві Інституту археології Львівського національного університету ім. Івана Франка, простежено викладацьку діяльність І. Старчука (1921–1950).

Ключові слова: Іван Старчук, Львівський університет імені Яна Казимира, кафедра класичної археології, Львівський національний університет ім. Івана Франка, кафедра археології, кафедра стародавньої історії та археології, кафедра історії стародавнього світу і середніх віків, славістика, археологія.

Яскравою постаттю в українській історії, археології та мистецтвознавстві є Іван Данилович Старчук (11.05.1894–12.11.1950 рр.), творча спадщина якого маловідома як у наукових колах, так і для широкого загалу. У вітчизняній і зарубіжній історіографії низку праць, присвячених І. Старчуку подано в узагальнюючих публікаціях. Вперше науковий доробок ученого висвітлив у некролозі Е. Конік у польському журналі “Archeologia. 1950–1951” [44]. Згодом, львівські науковці М. Филипчук [39] і Р. Яців [42–43] здійснили спробу охарактеризувати його багатогранну діяльність в археології й мистецтвознавстві.

Окремої уваги заслуговують дослідження О. Купчинського [33], який розкрив діяльність ученого в галузі античного мистецтва та подав листування і відгуки на праці науковця, а також спогади дочки І. Старчука О. Старчук [38].

Деякі аспекти доробку вченого, сторінки його автобіографії та викладацької діяльності розкрито у статтях О. Домбровського [31], О. Бандровського [3] та О. Ситника [35; 36]. При цьому викладацька діяльність І. Старчука практично залишилася поза увагою.

Упродовж 1921–1929 рр. І. Старчук робить перші кроки на ниві педагогічної діяльності – працював на посаді учителя у семикласній народній школі імені Б. Грінченка у Львові [2. Арк. 7]. Тоді ж, в період учителювання в україн-

ських приватних школах Львова, молодий учений цікавиться вивченням дитячого рисунку, що призвело до написання праці “Діти рисують”, у якій висвітлено основні особливості дитячого рисунку різного віку [37]. Зазначимо, що саме з цього часу розпочинається польський період діяльності ученого. Аналіз творчої спадщини І. Старчука дає підстави виокремити чотири періоди його викладацької діяльності: “польський” (1921–1939), “радянський” (1939–1941), “німецький” (1941–1944) і “радянський” (1944–1950).

Зі вступом на філософський факультет Львівського університету імені Яна Казимира (1925 р.) І. Старчук захопився вивченням античного мистецтва [2. Арк. 5]. Молодий учений знайомиться з відомими університетськими науковцями В. Подляхою та Е. Буляндю. Після закінчення університету він продовжив вивчати античне мистецтво на професійному рівні. Так, під керівництвом професора Е. Булянди І. Старчук досліджував кам’яні оздобу із замку Вільянів поблизу Варшави. Як зазначав О. Домбровський, він “мусів бути добрим фахівцем своєї ділянки знання, якщо Е. Булянда, який не любив українців, взяв його на працю на свою катедру ад’юнктом. Згодом уже за советської окупації д-р Старчук оповідав мені, що Булянда не хотів допустити його як українця до доцентури...” [31. С. 229].

Отже, поза всякими сумнівами, учений зацікавив Е. Булянду не як українець, а як майбутній авторитетний і висококваліфікований фахівець. І результати не забарилися. У 1930 р. відбувся успішний захист докторської дисертації на тему “Rzeźby starożytne z Wilanowa” (“Стародавня різьба з Вілянова”) [5]. Варто зазначити, що праця складається із двох розділів: “Reljefy” і “Głowy”. Перший розділ поділяється на п’ять параграфів: “Zaprzęg wielbłądów”, “Zaprzęg gęsi”, “Fragment reljefu z centaurami”, “Sylen karzący Satyrna”, “Fragment reljefu z Dieskurem z mitu o Meleagrze”, у яких основну увагу приділено висвітленню фрагментів рельєфів [5].

У другому розділі “Głowy” подано детальний опис низки скульптур: “głowy Sabiny”, “Rzymska kopja głowy Apellina Paioniosa”, “głowa niewiescis ze szkoły Praxyteles’a”, “głowa portretowa Rzymianina” та “biust nieznanego Rzymianina” із замку Вілянів поблизу Варшави [5]. 10 травня 1930 р. “Канцелярія Львівського університету Івана Казимира” присудила йому ступінь доктора філософії [2. Арк. 16].

Упродовж 1930–1935 рр. І. Старчук* працював на посаді молодшого, а згодом і старшого, асистента професора Е. Булянди на кафедрі класичної археології. Достеменно відомо, що вже з 1 березня 1934 р. його навантаження складало 28 годин на тиждень, за що він отримував “квоту” в сумі 196 злотих на місяць [7. Арк. 6]. До речі, його викладацька діяльність нерозривно пов’язана із науковою. Прагнучи бути завжди кращим серед фахівців, він швидко отримав європейське визнання. Цьому сприяло знання іноземних мов, серед яких він добре знав українську і польську, слабше – німецьку, французьку, англійську, італійську, російську [2. Арк. 6].

* Зазначимо, що на всіх документах у польський період діяльності вченого зазначається ім’я “Jan”, а не “Іван” [6; 2. Арк. 5 зв.].

Зауважимо, що на останніх курсах навчання у Львівському університеті ім. Яна Казимира І. Старчук досяг значних успіхів у вивченні англійської мови, чим зацікавив графиню Артстовську – меценатку науки, яка запропонувала молодому вченому вдосконалювати знання мови у США. Однак, він попросив поміняти цю поїздку на відрядження до Британського музею з метою вивчення, осмислення й набуття досвіду опрацювання музейних колекцій античної доби з теренів Північного Причорномор'я [39. С. 98–99]. Вона охоче погодилася. Ця поїздка мала надзвичайно важливе значення для наукового й педагогічного зростання ученого.

Свої перші враження від перебування у Лондоні він опублікував під псевдонімом “І. С.”* у 1932 р. в журналі “Життя і знання” [32. С. 442–431]. Особливе місце в цих спогадах відведено опису культури, архітектури, побуту та манери поведінки англійців [32].

Наукова поїздка до Англії була не першою. У квітні–липні 1931 р. їй передували подорожі до Греції, Угорщини, Румунії, на острів Крит й міст Константинополя, Белграда, Софії, а упродовж липня–вересня 1933 р. – до Лондона та Берліна. У 1935 р. він опрацьовував фондові колекції в музеях Греції, Угорщини, Югославії, Болгарії та Румунії [2. Арк. 5; 9]. Незважаючи на недовге перебування у згаданих наукових центрах Європи, учений не лише знайомився із численними зразками античного мистецтва, збагатився знаннями під час опрацювання європейських музейних колекцій, але й набув значного досвіду, який знадобився йому у викладанні дисциплін на кафедрі класичної археології. Передусім, це стосувалося його ерудиції та кругозору щодо античних старожитностей Центральної та Південно-Східної Європи, тобто тих курсів, які викладалися на кафедрі.

Початок викладацької діяльності нерозривно пов'язаний з науковою роботою: з 1930 р. він був співробітником польських (“Filomata”, “Kwartalnik Klasyczny”, “Eos”) та українських (“Життя і знання”, “Учительське слово”, “Педагогічна бібліотека”) видань, у яких було надруковано його короткі замітки, а з 1935 р. – успішно співпрацював з журналами “Revue archeologique” у Парижі і “Photografische einzelaufnahmen an tikerskulpturen” у Мюнхені [2. Арк. 11], що свідчить про його авторитет не лише у Львові, але й Європі. Крім того, більшість із перелічених видань із задоволенням розміщували на своїх сторінках публікації молодого науковця.

* У бібліографії праць вченого, яка написана у період 1929–1933 рр. невстановленим автором, вказано, що ця стаття належить І. Старчуку [41. Арк. 1]. Зауважимо, що те, що вчений підписувався псевдонімом “І. С.”, можливо, було пов'язано з тим, що він був українцем. Або ж він хотів уникнути критики та переслідувань з польського боку чи тиску керівника кафедри класичної археології Е. Булянди, про котрого, пізніше у характеристиці на викладачів історичного факультету декан А. Брагінець зазначить, що він “завзятий польський шовініст” [1. Арк. 2–3].

У довоєнні (1935–1939) роки І. Старчук займав посаду ад'юнкта на кафедрі класичної археології у Львівському університеті ім. Яна Казимира. Впродовж цього часу у графі “Narodowość” учений вказував, що він українець, а “Obywatelstwo” – польське [6. Арк. 23–27].

Незважаючи на те, що інформації про “польський” період викладацької діяльності І. Старчука збереглося не так уже й багато, наявні матеріали свідчать про його цілеспрямованість у вдосконаленні вивчення рисунку, історії, мистецтва, археології античності та іноземних мов.

Наступний період викладацької діяльності – “радянський” (1939–1941) пов'язаний з окупацією Східної Галичини ССРСР, а потім Німеччиною та перебігом воєнних дій на території Західної України. Зазначимо, що з початку радянської окупації Львова, основним місцем роботи І. Старчука з 1940 р. став новостворений відділ археології АН УРСР, у якому він отримав ступінь старшого наукового співробітника у відділі слов'яно-руської археології. Паралельно, впродовж 1940–1941 рр., він перебував на посаді доцента за сумісництвом на кафедрі археології у Львівському державному університеті [2. Арк. 12]. У цей час учений звернувся до ВАК у справах вищої школи з проханням надати йому вчене звання професора і науковий ступінь кандидата історичних наук. Спочатку його прохання було відхилене. І лише згодом І. Старчуку присвоїли вчене звання доцента кафедри археології і науковий ступінь кандидата історичних наук [2. Арк. 17]. В особовій справі ученого зберігається копія диплома кандидата наук МКД №06840, виданого 5 квітня 1941 р. [2. Арк. 40], а згодом ВАК затвердив його у вченому званні доцента (МДД №07601) кафедри археології [2. Арк. 41].

Зазначимо, що такий крок з боку радянської влади був не випадковий. Зі створенням історичного факультету та археологічного музею у Львівському державному університеті (1940 р.) постала проблема кваліфікованих кадрів. Оскільки музей був сформований на основі збірок кафедри класичної археології професора Е. Булянди і кафедри праісторії професора Л. Козловського [34. С. 322], то з 3 лютого 1940 р., згідно з наказом ректора університету М. Марченка, завідувачем археологічного музею призначено І. Старчука, як перспективного фахівця [2. Арк. 37]. Варто зазначити, що у Державному архіві Львівської області зберігається машинописний проект статуту Археологічного музею Львівського університету, датований груднем 1940 р. [8]. Однак, у ньому немає жодних даних, які б вказували на авторство. Тому, можемо лише припустити, що одним із авторів статуту був І. Старчук, оскільки саме у цей час він обіймав посаду завідувача Археологічного музею.

Незважаючи на те, що його основним місцем роботи був відділ археології АН УРСР, І. Старчук за сумісництвом викладав “Археологію стародавньої Греції, Риму та близького Сходу” на I курсі історичного факультету (40 годин). У період літньої практики, впродовж серпня 1940 р., він очолював

археологічну експедицію на городищі Пліснесько* у с. Підгірці Олеського (тепер Бродівського) р-ну Львівської обл., у якій брало участь троє студентів. Важливо, що під час виробничої практики студенти слухали лекції з археології [30. Арк. 36]. Цього ж літа, він із шістьма студентами IV курсу історичного факультету перебував на археологічних розкопках Я. Пастернака у Галичі [22. Арк. 2]. Отже, за короткий період радянської окупації учений адаптувався і приступив до викладацької діяльності, залишаючись при цьому свідомим українцем.

За час німецької окупації, впродовж 1941–1944 рр., І. Старчук працював на посаді учителя рисунку в “Фаховій Технічній Школі” м. Львова, де поєднував педагогічну і мистецьку діяльність [2. Арк. 6–7]. На цій ниві він зумів досягти неабиякого успіху. Так, на “Виставці праць учнів Української Технічної Фахової Школи” роботи його підопічних привернули увагу громадськості, про що свідчить стаття з однойменною назвою у газеті “Львівські Вісті. Щоденник для дистрикту Галичини” (27/28 червня 1943 р.), присвячена виставці. У ній, зокрема, зазначалося, що доктору І. Старчуку належить вагомий вклад в успіх робіт учнів й проведення виставки [4. С. 6], а це, своєю чергою, свідчить не

* Пліснеське городище – унікальна пам’ятка ранньосередньовічної доби України, яка досліджується 200 років. За цей час на його території та в околицях проведено величезні пошукові роботи як протягом XIX ст., так і у XX ст. Воно знаходиться поблизу однойменного хутора Пліснесько (с. Підгірці Бродівського р-ну). Тут збереглися залишки слов’янського городища та давньоукраїнського міста, яке згадується двічі в літописах під 1188 і 1232 рр. (Пльснськ, Пльснеск, Преснеск) і в “Слові о полку Ігоревім”. З історією давнього Пліснеська пов’язано чимало легенд, в одній з яких повідомляється про княжну Олену, котра заснувала в названому місті монастир. Зараз на території городища функціонує монастир, який ще донедавна зберігав подвійну назву “Підгорецький, здавна іменованій Пліснеський монастир ...”, а одна з найменших за площею укріплених частин й досі називається “Оленин Парк”. Перші наукові пошуки в Пліснеську припадають лише на початок 80-х рр. XIX ст., коли його досліджував польський археолог Т. Земенцький. Він виготовив план городища з могильником, провів шурфування “головної частини міста” і протягом трьох польових сезонів розкопав більше 65 курганів. Окрім невеличких повідомлень у ZWAKу матеріали в повному обсязі так і не були введені до наукового обігу, а речовий матеріал осів в музеях та приватних колекціях Львова і Кракова. Уціліли тільки окремі знахідки, які зберігаються у фондах Краківського археологічного музею. На початку XX ст. незначні роботи провів К. Гадачек. Однак будь-яка інформація про його роботи наразі нам невідома. Систематичні, кваліфіковані розкопки, на основі яких в науковій літературі з’явилися перші узагальнення про характер, діапазон функціонування та значення археологічного комплексу поблизу Підгорець без сумніву пов’язана з постаттю Івана Старчука. Протягом чотирьох польових сезонів (1946–1949 рр.) йому вдалося розкопати значну площу – більше 2 тисяч м². За час досліджень відкрито 28 заглиблених жител, 20 глинобитних печей із наземних будівель, 96 ґрунтових інгумаційних поховань, п’ять курганів, тисячі знахідок, які на жаль розпорошені по різних музейних та наукових установах України та сусідніх держав. У 50–80-х рр. XX ст. інтерес до пам’ятки не вщухав. Тут працювало чимало фахівців, які залишили після себе помітний слід [40].

лише про високий мистецький, педагогічний і викладацький рівень ученого-педагога у викладанні рисунку, але й про вміння прищепити учням любов до мистецтва.

Отже, працюючи за сумісництвом у Львівському державному університеті ім. Івана Франка та “Фаховій Технічній Школі” у Львові впродовж 1939–1944 рр., І. Старчук удосконалив викладацьку майстерність, незважаючи на складні воєнні роки, коли репресії і голод знищили чимало української інтелігенції. Більше того, у цей період він навіть успішно проводив польові дослідження у Галичі та Пліснеську.

Наступний період викладацької діяльності І. Старчука – “радянський”, який тривав з 1944 р. аж до смерті вченого (1950 р.) характеризується активною науковою і викладацькою діяльністю у відділі археології АН УРСР та Львівському державному університеті ім. Івана Франка. У 1944 р. учений відновив науково-педагогічну діяльність у Львівському університеті, на що вказує витяг із наказу №86 від 30 листопада 1944 р.: “Відповідно до штатного розпису і наявної кількості академічних груп затвердити доц. Старчука І. Д. на ½ ставки по кафедрі стародавньої історії і археології. Штатний розпис на 1944/45 рр.” [2. Арк. 3] та встановити оклад 1400 крб. на місяць [2. Арк. 2]. Згідно з наказом ректора Львівського державного університету ім. Івана Франка “...ч. 9, §3. з дня 9 серпня 1944 р. назначено в. о. завідуючого кафедри археології доц. М. Ю. Смішка і приділено до кафедри доц. І. Д. Старчука” [10. Арк. 3].

У липні 1944 р. створено кафедру історії стародавнього світу та археології. На якій він читав курс “Археологія Греції і Риму” (126 годин) для студентів III курсу [9. Арк. 2]. Увагу привертає цікавий факт навчального процесу. Підготовка до заліків з названого спецкурсу “була проведена шляхом коротких повторень лекцій і вправами на підставі ілюстраційного матеріалу”, що суттєво підвищило процент успішності. Після закінчення II семестру він із завідувачем кафедри М. Смішком провів археологічну польову практику (240 годин) зі студентами I курсу історичного факультету [10. Арк. 2].

З наступного навчального року кількість предметів та годин суттєво зросла. І. Старчук читав такі курси: “Скіфія і Причорноморські колонії” (36 годин) для IV курсу; “Історія стародавнього світу” (загальний курс) для I курсу (4 групи по 30 годин) та “Історія Стародавнього Сходу” (36 годин) для I курсу історичного факультету [11. Арк. 3]. Крім цього, йому доручили читати “Історію стародавнього світу” на філологічному факультеті (28 годин), а також вести спецсеминар “Скіфія і грецькі колонії Причорномор’я” (32 години) для студентів IV курсу та “Практикум по історії матеріальної культури Греції і Риму” (80 годин) для студентів I курсу історичного факультету [11. Арк. 4–5]. Упродовж I семестру завідувач кафедри І. Вейцківський відвідував лекції викладачів кафедри і відзначав, що лекції І. Старчука та М. Смішка “стоять на високому рівні” [12. Арк. 2 зв.].

У 1946/1947 навчальному році доцент кафедри стародавньої історії та археології І. Старчук читав: “Історію стародавнього світу (докласового суспільства і стародавнього сходу)” на I курсі класичного відділу філологічного факультету, “Історію стародавньої Греції і Риму” для відділу іноземних мов

філологічного факультету та “Класичну археологію” на класичному відділі філологічного факультету [14. Арк. 2 зв.]. Упродовж навчання він проводив колоквиуми, консультації, а після закінчення читання дисциплін – іспити та заліки [14. Арк. 3 зв. 5]. У протоколі засідання кафедри від 11 вересня 1946 р. зазначено, що крім згаданих курсів, учений також читав у I семестрі курс “Археологія скіфів і грецькі колонії Причорномор’я” для студентів III курсу історичного факультету [13. Арк. 2]. У семестровому звіті кафедри за I семестр 1946/1947 навчальний рік міститься інформація про те, що І. Старчук, М. Смішко, І. Вейцківський систематично проводили консультації для студентів на всіх лекційних курсах, незважаючи на те, що відвідування “не завжди було задовільним”. Тому варто зауважити, що під час засідань кафедри неодноразово розглядали методичні проблемні питання, пов’язані з організацією систематичної роботи студентів. Результатом навчальної роботи викладачів зі студентами стало успішне складання іспитів з дисциплін кафедри на “відмінно” і “добре” [15. Арк. 3]. У II семестрі І. Старчук читав лише “Історію стародавньої Греції і Риму” та “Історію стародавнього світу” на I курсі класичного відділу філологічного факультету [14. Арк. 7; 15. Арк. 8].

Упродовж 1947/1948 навчального року учений викладав для студентів I курсу “Історію стародавнього світу” на класичному, українському, слов’янському відділах і відділі логіки філологічного факультету. У той час навчально-методична робота передбачала проведення заліку у вказаних відділах. Так у II семестрі І. Старчук викладав предмет “Історія стародавнього світу” ще й студентам I курсу на відділах логіки і психології на філологічному факультеті й приймав у них залік. Педагогічне навантаження аудиторними годинами було чимале. Зазначимо, що за 1947/1948 навчальний рік на кафедрі стародавньої історії та археології він мав навантаження 428 годин [18. Арк. 2]. Однак, це не впливало на високий рівень його педагогічної діяльності, оскільки на засіданнях кафедри постійно відбувалися доповіді та обговорення питань, пов’язаних із методикою викладання історичних дисциплін у вищій школі. Зокрема, 25 лютого 1948 р. заслухано доповідь І. Вейцківського і співдоповідь І. Старчука, на яких ставилося питання “методів проведення колоквиумів, групової та індивідуальної консультації” [17. Арк. 1–4 зв.].

Такі обговорення передбачали обов’язкове рецензування відвіданих лекцій. У протоколі засідання кафедри від 8 грудня 1947 р. є рецензія І. Вейцківського на лекцію І. Старчука, що відбулася 3 грудня 1947 р. на I курсі класичного відділу на тему “Греко-перські війни”. Рецензент, зокрема зазначав, що “лекція змістовна, вона охоплює весь програмовий матеріал по темі. Будова лекції не є цілком стройною, не завжди хід подій дано в строгій хронологічній послідовності. Позитивним моментом потрібно відмітити те, що лектор використовує на лекції картини, які мають безпосереднє відношення до теми лекції, що дає можливість студентам більш яскраво уявити собі викладений матеріал. Негативним моментом є те, що Іван Данилович не показує на карті ті місця, які торкався у викладі. Хоч в лекції є другорядні неточності, все ж вона з боку фактичного і методичного стоїть на відповідному рівні” [16. Арк. 6; 15–16].

Вислухавши усі зауваження, І. Старчук їх “прийняв до уваги і надалі постарасться ці недоліки усунути” [16. Арк. 6; 15–16]. Тоді ж, на засіданні кафедри стародавньої історії та археології від 8 грудня 1947 р. учений подав інформацію про навчання з предметів, які він викладав та зробив аналіз ставлен-ня студентів до навчання, їх участь у навчальному процесі під час занять і коло-квіумів. Крім цього, він відзвітував про хід виконання навчального плану [16. Арк. 17 зв. –18].

Аналогічні звіти він, як і більшість викладачів, робив практично щомісяця. Наприклад, 1 січня 1948 р. І. Старчук звітував на засіданні кафедри “про виконання навчального плану на I курсі істфаку по основам археології, по докласовому суспільстві та стародавнього Сходу, на I курсі класичного відділу про виконання навчального плану з іст. стародавнього світу, на II курсах української та слов’янської філології по історії стародавнього Світу” [16. Арк. 20]. 9 лютого 1948 р. він виступав з інформацією “про складений навчальний план на II семестр з курсу історії стародавнього світу для студентів I курсу класичного відділу філологічного факультету і навчальний план з курсу історії стародавнього світу для відділу логіки філологічного факультету” [16. Арк. 21–21 зв.].

У протоколі засідання кафедри від 24 квітня 1948 р. йдеться про звіт щодо навчання на I курсі класичного відділу філологічного факультету з курсу “Історії Стародавнього Риму”. Там зазначено, що “лекції відбуваються по плану, при дуже добрій явці студентів і значному зацікавленні”, що вказує на те, що викладач відмінно володів інформацією, яку із зацікавленням сприйняли студенти під час семінарських занять чи колоквіумів [16. Арк. 25].

Практика роботи кафедри дала свої позитивні результати. У рецензії І. Вейцківського на лекцію “Виникнення християнства. Династія Северів”, яку І. Старчук прочитав для студентів I курсу класичного відділу в травні 1948 року, серед позитивних моментів відзначено, що “лекція була прочитана відповідно до навчального плану, охопила програмовий матеріал теми. Матеріал лекції подано в доступній для студентів формі. Лекція по своїй конструкції у всіх своїх частинах була побудована вдало, підкреслено основні моменти, які становлять вузлові проблеми теми...” [16. Арк. 6 зв. 7; 27]. Основні зауваження рецензента зводилися до того, що лектор недостатньо уваги приділив “з’ясуванню соціально-економічних коренів раннього християнства, невиразно показана класова боротьба тієї доби, в умовах якої виникало християнство” [16. Арк. 6 зв. 7; 27]. Після цього І. Вейцківський порадив І. Старчуку “більше звернути уваги при виконанні програмового матеріалу на роль класової боротьби, на характеристику соціально-економічних відносин, на критику помилкових поглядів в історіографії так, щоб лекція цілком відповідала вимогам партійності викладання і стояла б на високому ідейному і теоретичному рівні” [16. Арк. 6 зв. 7; 27].

Незважаючи на незначні хиби викладача, лекція відповідала навчальній програмі. Звичайно, що будучи членом комуністичної партії, завідувач кафедри вимагав від своїх підлеглих партійного підходу. В помислах і навіть уявленнях І. Старчука, як високопрофесійного фахівця, місця марксистським підходам та ідеології не знайшлося. Тому, подібне зауваження “перекочувало” з однієї

рецензії в іншу. Насправді, сьогодні ми можемо порівняти позицію І. Старчука та І. Вейцківського стосовно так званого “партійного підходу”.

До речі, І. Вейцківський постійно відвідував лекції викладачів кафедри з різних дисциплін. Так, у протоколі кафедри від 22 травня 1948 р. є інша рецензія І. Вейцківського на лекцію І. Старчука, прочитану для студентів I курсу філологічного факультету класичного відділу на тему “Матеріальна культура і мистецтво Греції”. На черговому засіданні кафедри її очільник зазначав, що “лекція цілком була побудована на ілюстраційному матеріалі, який в значній мірі охоплював матеріал матеріальної культури часів імперії... І. Старчуком були висвітлені такі моменти: утилітарне будівництво, культова архітектура, тріумфальна арки, мистецький промисел” [16. Арк. 7–8; 29 зв. 30]. Лекційне заняття відбувалося у кабінеті кафедри історії мистецтва й І. Старчук використав значну кількість ілюстративного матеріалу, який доповнювався короткими, але змістовними поясненнями, чим зацікавив аудиторію під час викладу матеріалу. Як побажання, І. Вейцківський зазначав, що І. Старчуку потрібно було “більше підкреслювати соціальні мотиви, класову ідеологію, які знаходять своє відображення в мистецтві” і “те, що в ході лекції не показує лектор на карті ті місця, на яких розгортались дані історичні події” [16. Арк. 7–8; 29 зв. 30]. Однак, незважаючи на несуттєві неточності, лектор досяг значних результатів у викладанні, оскільки так висвітлив навчальний матеріал, що зацікавив не тільки студентів, але й можливо рецензента – І. Вейцківського.

Упродовж I семестру 1948/1949 навчального року І. Старчук читав на історичному факультеті студентам I курсу “Основи археології”, “Історію докласового суспільства і основи етнографії”, “Історію Стародавнього сходу”, а для IV курсу історичного факультету проводив спецсеминар “Скіфи і грецькі колонії Причорномор’я” та консультації, а потім приймав іспити із цих дисциплін [20. Арк. 2–2 зв.]. На засіданнях кафедри завжди брав активну участь в обговоренні методів проведення практичних занять, організації і проведення групових й індивідуальних консультацій та проведення заліків та іспитів [20. Арк. 3]. Крім цього, він був задіяний до організації і упорядкування кафедрального археологічного музею.

У II семестрі І. Старчук читав курс “Історія докласового суспільства і основи етнографії” на історичному факультеті [20. Арк. 5–6 зв.]. Для успішного закріплення викладеного матеріалу, він постійно проводив зі студентами бесіди та консультації, а незрячим робив це повторно. Своє захоплення і любов до історії рідного краю Іван Данилович прищеплював майбутнім фахівцям не лише в аудиторії, але й поза межами університету. Так, навесні 1948 р. доцент І. Старчук організував археологічну екскурсію у передмістя Львова для студентів I курсу історичного факультету, під час якої ознайомлював їх із відомими та нововідкритими ним археологічними пам’ятками слов’яно-руського періоду [21. Арк. 6 зв.]. І це не випадково, адже саме у цей час закладався фундамент українського народу. Однак, усе це потрібно було вміло приховати від “прискіпливого ока” радянських органів влади. Тут треба зазначити, що йому майже завжди вдавалося досягати поставленої мети, використовуючи при цьому як аудиторні,

так польові практичні заняття. Яскравим підтвердженням сказаному може слугувати рецензія завідувача кафедри І. Вейцківського на лекцію ученого для студентів I курсу історичного факультету “Матеріальна культура Київської Русі”, прочитану 26 листопада 1948 р.

Рецензент відзначав, що під час лекції І. Старчук значну увагу приділив висвітленню матеріальної культури Київської Русі; могильників та їх інвентарю на прикладі “Чорної Могили”, розкрив значення ремісничих майстерень для городищ, висвітлив роль виявлених скляних браслетів і їх значення для науки та наочно показав культурні зв’язки з усіма тодішніми слов’янськими і сусідніми територіями. Крім цього, І. Вейцківський наголосив, що “в лекції використаний новий матеріал, здобутий в ході археологічних розкопів за останні роки, використана найновіша наукова література по археології” [19. Арк. 4–5].

Викладаючи матеріал, І. Старчук спирався на особисті результати, отримані під час стаціонарних розкопок Галича і Пліснеська. Завідувач кафедри звернув увагу присутніх, що “лектор читає дохідливою, зрозумілою для студентів мовою, компенсує відсутність ілюстраційного матеріалу рисунком на дошці...” [19. Арк. 4–5]. Поряд з позитивними якостями, він відзначив і негативні. Зокрема, він зазначав, що “хибою лекції, яка не залежить від лектора є те, що не було відповідного до тематики ілюстративного матеріалу. Відсутність ілюстративного матеріалу в деякій мірі все ж таки гальмує виклад, вимагаючи від лектора багатьох додаткових пояснень” [19. Арк. 4–5]. Наприкінці свого виступу, він зазначив, що лектор “цілком опановує аудиторію і викликає зацікавленість до дисципліни. Бажаю, щоб лектор більше щільно нав’язував явища, які характеризують матеріальну культуру з явища соціально-економічного життя” [19. Арк. 4–5]. Така рецензія свідчить про високу кваліфікованість І. Старчука, його ґрунтовні знання з археології, частину із яких склали особисті дослідження у Пліснеську та вміння зацікавити вивченням дисципліни студентів.

Висвітлення тієї чи іншої теми базувалося на добре обґрунтованому лектором структурному підході, який передбачав детальну характеристику джерел, а вже на їх основі – подання археологічних та історичних узагальнень. Підтвердженням цьому може бути протокол №7 від 10 грудня 1948 р., у якому йдеться про обговорення стенограми лекції І. Старчука, прочитаної 16 листопада на I курсі історичного факультету з предмету “Основи археології”. Лекцію було присвячено “Матеріальній культурі Риму” [23. Арк. 36–61 зв.; 19. Арк. 7–8 зв.]. Знову ж таки, рецензент лекції – завідувач кафедри І. Вейцківський. Він зазначав, що під час висвітлення теми лектор підняв такі питання: “1) Римську кераміку, яка найкраще проявляється у вазі античного посуду, званого terra sigillata. 2) Римський посуд, яким користувалися верхні шари римського рабовласницького суспільства, знаний з Боскореале біля міста Помпеї. 3) Важливіші елементи римського будівництва. 4) Середня залізна доба в СРСР” [19. Арк. 7–8 зв.], під час висвітлення яких всебічно охарактеризував римський керамічний посуд, його поширення та навів найважливіші риси “червоно-лакової кераміки”. При розгляді третього питання він детально зупинився на розгляді римських

колон імператорів “Траяна, Марка Аврелія” і “Вівтаря Августового Миру” та перерахував основні види колон [23. Арк. 36–61 зв.].

І. Вейцківський вказував і на те, що І. Старчук звернув значну увагу на розвиток рабовласницької економіки вцілому, техніки металовиробництва, художнього ремесла та вказав значення фігурних зображень на посуді для вивчення побуту історії стародавнього Риму. Висвітлюючи період середньої залізної доби, І. Старчук зупинився на прикладі городища Березняки, яке свого часу виявив і досліджував П. Третьяков. Спочатку лектор ґрунтовно охарактеризував житлове будівництво, структуру окремих жител, їх призначення, а згодом приділив належну увагу знаряддям праці, зокрема із заліза [19. Арк. 7–8 зв.].

Враховуючи зауваження, висловлені І. Вейцківським попередньо, він вдало використовував ілюстрації і на дошці малював схематичні рисунки. Поряд з позитивними моментами в лекції, рецензент вказав і на негативи. Зокрема на те, що І. Старчуку потрібно було більше уваги приділити перехідному періоду від ранньої до середньої залізної доби, а також на відсутність у лекції “зв’язку суспільних відносин з матеріальним виробництвом” [19. Арк. 7–8 зв.]. Підсумовуючи зауваження, рецензент наголосив, що “лекція була насичена великою кількістю фактичного матеріалу... лектор в потрібних випадках давав вичерпні пояснення.... В Івана Старчука виявився педагогічний хист і солідна ерудиція в галузі археології. В лекції використано свіжі, нові дані з сучасної фахової радянської літератури. Лекцію попереджували практичні заняття по матеріалу, а в тому таки по матеріалу тісно зв’язаного з лекцією” [19. Арк. 7–8 зв.]. Отже, незважаючи на висловлені зауваження, лекція І. Старчука отримала позитивну оцінку. Якщо у попередні часи він не використовував ілюстративного матеріалу, а лише схематичні рисунки, то тут він поєднав ці види наочності. Заслугує на увагу і похвала лектора щодо ґрунтовних знань фактологічного матеріалу під час висвітлення теми.

Якщо з викладом фактологічного матеріалу та джерел загалом у І. Старчука не виникало труднощів, то подання археологічних та історичних узагальнень під кутом зору марксистської ідеології вимагало обережності та витонченого підходу. Адже розуміючи хибність марксистської концепції у висвітленні давньої історії, йому постійно доводилося “підкріплювати” ті чи інші події, явища, процеси, що проходили у первісних та ранньокласових суспільствах, цитатами К. Маркса та Ф. Енгельса, чого вимагала радянська вища школа. Так, у межах теми “Виникнення ранніх історичних держав”, прочитаної для студентів I курсу історичного факультету 19 квітня 1949 р., він детально зупинився на таких питаннях: “1) Основи родового ладу в стародавніх греків. 2) Початок розкладу родового ладу з героїчної епохи. 3) Розвиток ремесл і торгівлі. 4) Зростання майнової нерівності. 5) Збільшення соціальної диференціації. 6) Перетворення родової знаті в аристократичну знать, що стає панівною верхівкою і пригноблює зубожіле населення. 7) Соціально-економічні відносини в добу формування афінської рабовласницької держави...”, які своєю чергою були пов’язані з висвітленням “соціально-економічних відносин у Стародавньому Римі в добу пізньородових відносин та в добу формування держави”. При

цьому, згідно з зауваженнями І. Вейцківського, мало використовував і цитував Ф. Енгельса [19. Арк. 26–26 зв.].

І. Старчук використовував цитати Ф. Енгельса для з'ясування історичного значення реформи Сервія Тулія і розгляду історії боротьби плебеїв з патриціями. У підсумку рецензент зауважував, що “методологічних хиб не було. В цілому лекція охопила основний програмовий матеріал по темі” [19. Арк. 26–26 зв.]. Беручи до уваги сказане, можна констатувати, що лекція була проведена на високому рівні, незважаючи на зауваження завідувача кафедри.

У I семестрі 1949/1950 навчального року І. Старчук читав курс “Історія докласового суспільства і основи етнографії” (40 годин) та “Основи археології” (50 годин) для студентів I курсу історичного факультету. Крім лекційних і практичних занять, він проводив консультації з курсу “Історія докласового суспільства і основи етнографії” та приймав іспити з “Основи археології” [25. Арк. 2–2 зв.]. Варто зазначити, що під час затвердження робочих навчальних планів на 1949/1950 навчальний рік на засіданні кафедри історії стародавнього світу і середніх віків (1 вересня 1949 р.) І. Старчук присутній не був, однак, його навчальний робочий план було затверджено [24. Арк. 4]. В іншому звіті кафедри вказано, що він прочитав, згідно з навчальним планом, курс лекцій за I семестр 1949/1950 навчального року з предметів “Основи археології” (50 год.) та першу частину курсу лекцій з “Історії докласового суспільства і основи етнографії” (40 годин). Крім цього, він систематично проводив колоквиуми, консультації із лекційних курсів та іспит з “Основи археології”. Для III курсу історичного факультету він прочитав курс латинської епіграфіки й провів залік.

На початку 1950 р. здоров'я ученого суттєво погіршилося. Однак, впродовж II семестру він продовжив читати такі курси: “Історія докласового суспільства і основи етнографії” [25. Арк. 7], “Епіграфіка” – для студентів III курсу (38 годин, 2 заняття на тиждень) та “Грецькі колонії Північного Причорномор'я і скіфи” для студентів I курсу (48 годин, 3 заняття на тиждень) [28. Арк. 1]. Зауважимо, що 6 лютого 1950 р., під час затвердження робочих планів викладачів кафедри на II півріччя 1949/1950 навчального року затверджено “робочий план з курсу історії докласового суспільства (32 години)”, згідно з яким І. Старчук читав лекції для I курсу [24. Арк. 20–20 зв.]. Звітуючи на кафедрі, він зазначав, що “лекції по історії докласового суспільства (32 години) на I курсі читаються згідно з робочим планом. Студенти сидять під час лекцій спокійно. Студенти особливо цікавляться літературою, яка нещодавно появилася на книжковому ринку, та статтями, недавно надрукованими в журналах. Практика по археології відбувається весь час, але студенти з'являються зараз рідше, пояснюючи ще перевантаженням і підготовкою до семінарських занять та колоквиумів” [24. Арк. 22].

Робота зі студентами не обмежувалася лише лекціями та практичними заняттями. Разом із І. Вейцківським вони проводили консультації з курсу джерелознавства і епіграфіки для студентів, які спеціалізувалися на стародавній історії [26. Арк. 1–2]. Результати кропіткої роботи не забарилися. Під час літньої сесії іспит з “Основи археології” усі 59 студентів I курсу історичного факультету

склали на “відмінно” і “добре” [26. Арк. 1–2]. Як зазначалося у звіті кафедри “найкраще відповідали на іспитах по основах археології слідуочі студенти: Білевич Г. Н., Заховай Я. Ю., Крушельницький В. Л., Паньків Б. М., Павлюк В. І., Степанюк І. І. Важливу позитивну роль в підготовці студентів до іспитів по основах археології відіграли, крім індивідуальних і групових консультацій, екскурсії до історичного музею і до музею при Львівському Відділі Інституту АН УРСР і демонстрування діапозитивів та малюнків із підручників за допомогою епідіаскопу. Відбулися дві двогодинні екскурсії до історичного музею і п’ять одногодних екскурсій до музею при Львівському Відділі Інституту археології АН УРСР. Екскурсії відбувалися після занять у вільні для студентів години” [26. Арк. 2]. Зауважимо, що дана цитата висвітлила результати з курсу “Основи археології”, який читав І. Старчук.

Упродовж третього періоду викладацької діяльності І. Старчук читав лекції з археології, етнографії, епіграфіки, історії первісних та ранньокласових спільнот тощо. За цей час він став висококваліфікованим спеціалістом і заслужив повагу від студентів та викладачів. Маючи значний науковий авторитет і знання з історії античності, учений неодноразово відвідував лекції колег, писав рецензії на підручники і посібники. Підтвердженням висловленого можуть бути відвідини лекції І. Вейцківського “Участь Карфагену в Пірровій війні”, прочитаній 3 квітня 1950 р. для студентів III курсу історичного факультету. У рецензії, зачитаній на засіданні кафедри, І. Старчук зазначав, що пояснення І. Вейцківським подій Піррової війни та висвітлення боротьби царя Пірра з Карфагеном на території Сицилії є об’єктивно подано лектором. Крім цього, “лектор цілком опанував матеріал по темі в плані науково-дослідному і в популярній формі подав результати і висновки самостійного власного дослідження, в якому враховано і критично використано всі джерела і наукову літературу” [29. Арк. 21]. Разом з тим, “лекція читалася для студентів III курсу, які спеціалізуються по стародавній історії і тільки починають вивчати грецьку мову, є зайвим наводити цитати в грецькій мові бо однаково лектору доводилося перекладати їх на українську мову. Від того уникання грецьких цитат й інших деталей лекція мала б більш популярний характер і була б більш легкою для засвоєння студентів” [29. Арк. 21].

Варто зауважити, що лекція відбулася 3 квітня, а рецензія написана 4 травня 1950 р. Згодом, на засіданні кафедри історії стародавнього світу і середніх віків 19 травня 1950 р., члени кафедри відзначали, що рецензія є “об’єктивною і містить в собі правильну оцінку лекції. Що торкається зауваження доц. Старчука І. Д. відносно грецьких цитат, то кафедра вважає, що студенти, які спеціалізуються по стародавній історії, повинні поступово привчатися до використання грецьких джерел, а тому використання в деяких важливих моментах грецьких цитат є доцільним. Стенограма лекції стоїть на належному науковому і теоретичному рівні задовольняючи вимоги університетського викладання” [29. Арк. 22]. Там же, у звіті кафедри історії стародавнього світу та середніх віків за I семестр 1949/1950 навчального року, вміщена коротка рецензія керівника кафедри І. Вейцківського на лекцію І. Старчука на тему

“Бронзова доба на півдні СРСР” з курсу “Основи археології”. У рецензії робиться наголос на висвітлення позитивних сторін лекції і використанні лектором праць відомих на той час істориків “Рибакова, Пассек, Третьякова”, опублікованих у радянських журналах “Советская археология”, “Археологічні пам’ятки УРСР” та інших [26. Арк. 4–4 зв.]. Свої знання та науковий доробок він не лише передавав молодому поколінню, але й брав активну участь у роботі кафедри, і це при тому, що саме в цей час він проводив широкомасштабні польові дослідження у Пліснеську.

Педагогічна діяльність І. Старчука добре проявилася і під час проведення виробничих археологічних практик. Упродовж 8–20 липня 1949 р. в археологічну експедицію до Ольвії відправлялися І. Старчук (керівник групи) та три студенти (З. Матисякевич, Г. Подгорський, А. Билькевич) з оплатою відрядження 3 тисячі рублів. У 1950 р. він залучав до роботи в археологічній експедиції на городищі Пліснесько двох учнів середньої і одного студента вищої школи [2. Арк. 34–35].

Матеріал, отриманий внаслідок польових пошукових робіт, осідав не лише у фондах відділу археології, тобто за основним місцем роботи, але й складав основу збірок майбутнього Археологічного музею університету. Дійсно, у цей час чимало уваги він приділяв розвитку навчальної бази для викладання археологічних дисциплін у стінах закладу. Нагадаємо, що впродовж міжвоєнного періоду в університеті функціонувало дві кафедри археології, а з приходом “визволителів” – археологічні дисципліни інтенсивно витіснялися предметами, пов’язаними з побудовою “світлого майбутнього людства” – комунізмом. Будучи одним із активних учасників формування колекцій Археологічного музею Львівського державного університету ім. Івана Франка, до цієї роботи він залучав студентів. Вирішальну роль у формуванні засад музею відіграв досвід роботи з археологічними колекціями в європейських установах у міжвоєнний період [21. Арк. 7 зв.]. Спочатку Іван Данилович створив тематико-експозиційний план, згідно з яким під час побудови експозиції враховувалися хронологічний та тематичний принципи.

На жаль, у зв’язку з погіршенням стану здоров’я, І. Старчук не зміг працювати в університеті. У витязі із наказу № 482 від 20 вересня 1950 р. вказано, що “із-за неможливості використання його на науковій праці, в зв’язку зі станом його здоров’я, звільнити з посади з 1.09.1950” [2. Арк. 44–46]. 12 листопада 1950 р. І. Старчук помер. Виконуючи останню волю, дружина Любомира поховала його на Янівському кладовищі у Львові, поряд із побратими-мами – січовими стрільцями [39. С. 103].

Отже, І. Старчук був талановитим викладачем, істориком, археологом, рисувальником і мистецтвознавцем, а його викладацька діяльність є складовою розвитку історичної науки, зокрема у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Варто зазначити, що викладацька праця посідала важливе місце у його багатогранній діяльності. Так, впродовж “польського” періоду (1921–1939) І. Старчук учителював у семикласній народній школі імені Б. Грінченка у Львові (1921–1929), а потім навчався у Львівському університеті імені Яна Казимира. Після захисту дисертації він працював ад’юнктом і асистентом на кафедрі класичної археології в Е. Булянди. В “радянський” (1939–1941) і “німецький” (1941–1944)

періоди – викладав у Львівському університеті та учителював у Фаховій Технічній Школі м. Львова, де підвищував педагогічну майстерність викладання. Згодом, у “радянський період” (1944–1950), він продовжив працювати за сумісництвом у Львівському державному університеті ім. Івана Франка, де викладав низку історичних дисциплін: “Основи археології”, “Історія докласового суспільства і основи етнографії”, “Історія стародавнього світу”, “Історія Стародавнього Сходу”, “Скіфія і Причорноморські колонії”, “Скіфія і грецькі колонії Причорномор’я” та ін. Таким чином І. Старчук збагатив історичну науку, залишивши значну спадщину, зокрема й у викладацькій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів ЛНУ імені Івана Франка. – Ф. Р. 119. – Оп. 1. – Спр. 409.
2. Архів ЛНУ імені Івана Франка. – Ф. Р. 119. – Оп. 1. – Спр. 2415.
3. *Бандровський О.* Вивчення історії Стародавнього світу у Львівському університеті // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 115–121.
4. Виставка праць учнів Української Технічної Фахової Школи // Львівські Вісті. Щоденник для дистрикту Галичини. – 27/28 червня 1943. – Ч. 142. – С. 6.
5. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. 26. – Оп. 4. – Спр. 561.
6. ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 1802.
7. ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 7. – Спр. 1421.
8. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 1. – Спр. 2024.
9. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 11.
10. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 12.
11. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 34.
12. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 35.
13. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 53.
14. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 54.
15. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 55.
16. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 87.
17. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 88.
18. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 89.
19. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 122.
20. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 123.
21. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 124.
22. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 125.
23. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 126.
24. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 150.
25. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 151.
26. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 152.
27. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 153.
28. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 154.
29. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 155.
30. ДАЛО. – Ф. Р-119. – Оп. 17. – Спр. 195.
31. *Домбровський О.* Іван Старчук – видатний класичний археолог // Український історик. – 2005. – Т. 42. – № 2/4. – С. 229–233.
32. *І. С. Вразіння з побуту в Лондоні / І. С. [І. Старчук].* // Життя і знання. – 1932. – Ч. 15. – С. 442–443.

33. *Купчинський О.* Античне мистецтво у дослідженнях Івана Старчука (листи до вченого і відгуки на його праці) // ЗНТШ. Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – 1998. – Т. ССXXXVI. – С. 555–601.
34. *Погоральський Я.* Археологічний музей Львівського університету – 40 років з часу відновлення діяльності // АДЛУ. – 2007. – Вип. 10. – С. 321–325.
35. *Ситник О.* Львівська археологічна школа у період потрясінь та випробувань (1939–1951) // АДЛУ. – 2006. – Вип. 9. – С. 106–133.
36. *Ситник О.* Постаті археології Львівського університету у фокусі столітньої історії // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 11–45.
37. *Старчук І.* Діти рисують // Педагогічно-методична бібліотека. – Львів, 1936. – Вип. 3.
38. *Старчук О.* Спогади про батька // МДАПВ. – 2006. – Вип. 10. – С. 329–334.
39. *Филипчук М.* Археологічні, мистецтвознавчі та педагогічні студії Івана Старчука // ЗНТШ. Праці Історично-філософської секції. – 1993. – Т. ССXXXV. – С. 97–103.
40. *Филипчук М.* Структура Пліснеського археологічного комплексу в слов'янській та давньоруський час // Вісник Інституту археології. – 2009. – Вип. 4. – С. 3–21.
41. Центральний державний історичний архів України в м. Львові. – Ф. 388. – Оп. 1. – Спр. 55.
42. *Яців Р.* «Працюй і молись...» До 100-річчя від дня народження ученого і митця Івана Старчука (1894–1950) // Молода Галичина. – Львів, 1994. – 14 червня.
43. *Яців Р. М.* Українське мистецтво ХХ ст.: ідеї, явище, персоналії: збірник статей. – Львів, 2006.
44. *Е. К. Iwan Starczuk (1884–1950) / E. K. [E. Konik].* // Archeologia. 1950–1951. – Wrocław, 1953. – Т. 4. – S. 165.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИВАНА СТАРЧУКА (1921–1950)**Б. М. Гринюка***Тернопольский национальный педагогический университет**имени Владимира Гнатюка**ул. М. Кривоноса, 2, г. Тернополь, 46027, e-mail: hrynjuka@ukr.net*

Осветлена всесторонняя деятельность украинского археолога, педагога, художника, искусствоведа – Ивана Даниловича Старчука. На основании анализа документов, которые хранятся в Центральном государственном историческом архиве Украины в г. Львове, Государственном архиве Львовской области, архиве Львовского национального университета им. Ивана Франко и Научном архиве Института археологии Львовского национального университета им. Ивана Франко, прослежена преподавательская деятельность И. Старчука (1921–1950).

Ключевые слова: Иван Старчук, Львовский университет имени Яна Казимира, кафедра классической археологии, Львовский национальный университет им. Ивана Франко, кафедра археологии, кафедра древней истории и археологии, кафедра истории древнего мира и средних веков, славистика, археология.

TEACHING ACTIVITY OF IVAN STARCHUK (1921-1950)**B. Grynyuka***Ternopil National Pedagogical University of Volodymyr Hnatyuk**M. Kryvonosa St. 2, Ternopil, 46027, e-mail: hrynjuka@ukr.net*

There showed the many sided activity of Ukrainian archeologist , teacher, painter , art critic and active soldier of Ukrainian Sich Shooters – Ivan Danylovuch. Starchuk. On the basis of document analysis that is kept in the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, Lviv Region State Archives ,in frchives of Ivan Franko Lviv National University and scientific archive of the Ivan Franko Institute of Archaeology Lviv National University traced the teaching of I. Starchuk (1921–1950).

Key words: Ivan Starchuk, Lviv University, Jan Casimir, department of classical archeology, Ivan Franko Lviv National University, Department of Archaeology, Department of Ancient History and Archaeology, Department of Ancient History and Middle Ages, Slavic Studies, Archaeology.

Стаття надійшла до редколегії 01. 04. 2013

Прийнята до друку 26. 04. 2013